

Egészen véve azt lehet mondani, hogy az eszthetikai nevelésben Herbart nem annyira a szépnak gyönyörködtető és fölemelő hatására veti a fősúlyt, hanem arra, hogy a gyermek tisztában legyen a szépnak lényegével, világosan fölismerje, mondjuk, azokat az eszthetikai elemeket, melyek valamely drámát műalkotássá tesznek s jártasságot szerezzen egyszerűbb művészi készségekben (rajzolás). Ennek a célnak elérésére eszközökül ajánlja a szemléltetést, a képzelet fejlesztését s a művészi készségek gyakorlását.

Az utóbbi évtizedekben mindinkább erősödik az a pädagogiai mozgalom, mely az értelem kizárólagos művelésével szemben az érzelem számára is jogokat követel a nevelésben és be akarja vinni a művészetet az iskolába. Ez a mozgalom folytonos szemrehányásokkal illeti a Herbart-féle pädagogiát. Pedig Herbartot nem lehet felelőssé tenni azért, ha hívei és tanítványai nem vették eléggé tekintetbe mesterüknek éppen az eszthetikai érdeklődésre vonatkozó nézeteit s nem merítették ösztönzést belőlük, hanem minden figyelmüket Herbartnak olyan eszméire irányították, melyekre ez a jeles gondolkodó nem is helyezett különösebb nyomtatékot. Ilyen másodrendű dolog például a művelődéstörténeti fokozatok elmélete, melyet Herbart egészen más értelemben fogott föl, mint követői. Egyes Herbartianusok tanaiban lehet és van is egyoldalúság, de a szép, mint érzelmeképző elem, nem hiányzik Herbart pädagogiai rendszeréből.

Ez a szerző fejtegetéseinek végeredménye. A műnek főérdeme abban áll, hogy Herbart eszthetikai életfölfogását nem idevágó töredékes és elszigetelt gondolatokból rajzolja meg, hanem egész gondolkodásából magyarázza.

Dr. Nagy József.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Modern latin nyelvtani oktatás. A *Pädagogisches Archiv* januári számában *Heinrich Werner* tartalmaz értekezésben fejti ki, hogyan szabadulhat meg a latin nyelvtan tanítása hagyományos formalizmusától a modern tudományos nyelvkutatás fontos eredményeinek felhasználásával. Ezek az eredmények a tanításban nemcsak felhasználhatók, de egyenesen szükségesek is ahhoz, hogy a tanítók örömmel mélyedhessenek bele e tárgy tanulásába és így alaposabb, maradandóbb ismeretekhez jussanak. Ilyen fontos fejezete a nyelvtudománynak a hangok története, amelynek sok ténye élénkítheti a tanítást és könnyítheti meg a szóalakok megértését, evvel az-

után megjegyzését is. Hangtörténeti tények alapján úgy a névragozás, mint az igeragozás csodálatosan egyszerű egységgé foglalható össze. A magánhangzók gyengülésének és mélyítésének fontos törvénye alapján csak kétféle névragozás és kétféle igeragozás van: a magánhangzóstövű és mássalhangzóstövű ragozás. Alkalmat nyújtanak a ragozások még két fontos hangtani törvénynek — az áthasonulás és az intervokális átalakulása törvényének — a megfigyeltetésére is. A szótanban fontos szerepet kell juttatni a szóelemzésnek; evvel a szókincs gyarapodását tesszük rendkívül könnyűvé.

Legtöbb szükség és alkalom van azonban a modernizálásra a mondattan oktatása terén, ahol a fogalmak rendkívül zavaros tömege jellemzi az eddigi eljárást. A modern eljárás egyszerűen a történeti elemzés módszerének alkalmazását kívánja, amely arra tanít, hogy majdnem valamennyi esetet mint az igének érzéki-szemléleti kapcsolatait a névszóval feltüntető egységet kell felfognunk. A mozgás igéin meg lehet magyarázni az összes érzéki-szemléleti kapcsolatokat ige és névszó között. Kivétel csak a genitívus, amely névszónak névszóval való kapcsolatát tünteti fel. Ilyen érzéki-szemléleti alapon lehet kifejteni a főnévi igenevek használatát is. A pusztá esetek használatának folytonos hangsúlyozását kívánja a latin nyelv szelleme, mert itt sokkal nagyobb a kifejező ereje az egyes eseteknek, mint a modern nyelvekben, amelyekben sokkal több a prepozíció. Így hatolhatnak be a tanulók a latin nyelv szellemébe, amelynek egyik legalapvetőbb sajátossága a kifejezés határozottsága. A rómaiak jogérzése nyilatkozik meg ebben, amely nem tűri a kifejezések kétértelműségét, következetlenségét. Ez a törekvés érezhető ki a módok és idők tanából is. A mellékmondatok tárgyalását meg kell előznie a főmondat módját és idejét szabályozó törvények tanulmányozásának, mert történeti tény, hogy minden mellékmondat eredetileg mellérendelt mondat volt, amint azt a mindennapi beszédben, különösen pedig a gyermekek beszédében láthatjuk. Ennek az eredeti állapotnak a visszaállításával tehát a tanulók beszédbeli szokásához közeledünk, de viszont így jobban is meg tudjuk érteni a mellérendelő és alárendelő kötőszók keletkezését és egyszerűbbé tudjuk tenni a mellékmondatokban használandó módok és idők megértését.

Az értekezésről már e rövid bemutatásból is megállapíthatjuk, hogy sok értékes gondolata van és ahol a részletekben eltérő is a véleményünk, azt a vezető gondolatát mindenestre el kell fogadnunk, hogy a nyelv szellemének megértését csak úgy könnyíthetjük, a tanulók érdeklődését csak úgy kelthetjük fel, ha a nyelvet nem mint kész «holt» eredményt, hanem mint fejlődő, eleven emberi alkotást állítjuk a tanulók elé.